

Rinoplasti talebiyle başvuran hastalarda beden dis-morfik bozukluğu ve depresyon belirtileri: Benlik saygısı ve kaygının aracı rolü

Body dysmorphic disorder and depression symptoms in patients seeking rhinoplasty: The mediating role of self-esteem and anxiety

Esra Zıvrallı Yazar¹, Hatice Demirbaş², Yusuf Kızıl³, Erguvan Tugba Ozel Kizil⁴

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Ankara, Türkiye <https://orcid.org/0000-0003-4168-5467>

²Prof., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye <https://orcid.org/0000-0002-4148-8562>

³Prof., Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye <https://orcid.org/0000-0001-5906-4488>

⁴Prof., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye <https://orcid.org/0000-0001-9657-1382>

ÖZET

Amaç: Rinoplasti hastalarında beden dismorfik bozukluğu (BDB) yaygın biçimde görülmektedir. Bununla beraber, klinik pratikte ilgili gruba yönelik psikolojik değerlendirmeler çoğunlukla göz ardı edilebilmektedir. Aynı grupta BDB'ye sıklıkla eşlik ettiği bilinen depresyon ve kaygı bozukluklarının görünümüyle BDB, depresyon ve benlik saygısı ilişkisine dair bulgulara tutarlı değildir. Bu çalışma, BDB ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkide benlik saygısı ve kaygı belirtilerinin aracı rolünü ifade eden bir modeli test etmeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Çalışma kapsamında 18-54 yaş arası (Ort.=28) 50 rinoplasti planlanan hasta ile 42 sağlıklı katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin yanı sıra BDB, depresyon ve kaygı belirtileri ile benlik saygısı puanları değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Gruplar arasında yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi, medeni hal, iş durumu ve psikiyatrik tedavi öyküsü açısından anlamlı fark yoktur. BDB belirtileri rinoplasti grubunda kontrol grubuna kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<.001$). Her iki grupta da benlik saygısı, BDB, depresyon ve kaygı belirtileri puanları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir ($p<.001-.05$). Test edilen modele göre, BDB belirtileri düşük benlik saygısı ve yüksek kaygı puanları aracılığıyla depresif belirtilerle anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. **Sonuç:** Söz konusu model rinoplasti hastalarına yönelik tutarsız kaygı ve depresyon bulgularını aydınlatmanın yanı sıra BDB ve depresyon ilişkisinde benlik saygısı ve kaygının rolüne dair önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rinoplasti, beden dismorfik bozukluğu, depresyon, benlik saygısı, kaygı

SUMMARY

Objective: Body dysmorphic disorder (BDD) is prevalent in patients seeking for rhinoplasty. Yet, psychological assessment of rhinoplasty patients is often dismissed in clinical practice. Findings on depression and anxiety, the two conditions that are highly comorbid with BDD, as well as possible associations between depression and self-esteem are however mixed in the very same group. This study aimed to test a model that explains the relationship between BDD and depression symptoms mediated by self-esteem and symptoms of anxiety.

Method: 50 rhinoplasty-planned patients and 42 healthy participants were recruited (Age range: 18-54 years, $M=28$). Demographic information, scores of BDD, depression and anxiety symptoms and self-esteem were collected.

Results: Study groups did not differ significantly in terms of age, gender, level of education/income, marital/work status and history of psychiatric treatment. BDD symptom scores, on the other hand, were significantly higher in the rhinoplasty group compared to control group ($p<.001$). Symptom scores of BDD, depression and anxiety were correlated significantly in both study groups ($p<.001-.05$). The mediation model tested showed that self-esteem and anxiety symptoms significantly mediated the relationship between BDD and the depressive symptoms.

Discussion: The model holds promise not only for explaining the mixed results of anxiety and depression in rhinoplasty patients but also for drawing inferences about the role of self-esteem and anxiety on the relationship between BDD and depression

Key Words: Rhinoplasty, body dysmorphic disorder, depression, self-esteem, anxiety

DOI: 10.5505/kpd.2024.87846

Cite this article as: Zivrali Yazar E, Demirbas H, Kizil Y, Ozel Kizil ET. The effect of mothers' pathological internet use and psychopathology on children's pathological internet use. Turkish J Clin Psych 2024; 27:223-229

The arrival date of article: 29.01.2024, **Acceptance date publication:** 31.03.2024

Turkish J Clinical Psychiatry 2024;27:223-229

GİRİŞ

Beden dismorfik bozukluğu (BDB) bedenle ilgili gerçek olmayan ya da abartılmış kusurlara yönelik aşırı zihinsel meşguliyetin görüldüğü bir psikopatolojidir (1). Söz konusu aşırı zihinsel meşguliyet, BDB'nin son düzenlemelerle obsesif kompulsif bozukluklarla ilişkili bir bozukluk olarak sınıflandırılmasını beraberinde getirmiştir (1). BDB'nin ortaya çıkmasında genetik faktörlerin (yaklaşık %43) yanı sıra çocuklukta zorbalık ve istismara maruz kalma gibi çevresel etkilerin de rol oynadığı bilinmektedir (2). Kadınlarda daha yaygın görülmekle beraber (%2.1-%1.6) genel popülasyona kıyasla (%1.9) çeşitli klinik gruplarda daha yüksek BDB sıklıkları rapor edilmektedir: Örneğin, psikiyatri hastalarında %7.4, genel kozmetik cerrahi hastalarında %9.2-13.2 gibi (3). Yaygınlık değerlerinin rinoplasti kliniklerinde oldukça yüksek (%20.7) olduğu dikkat çekmekte ve bu sonuçlar söz konusu klinik örneklemin hem BDB hem de ilgili diğer süreçlerle bağlantılı olarak incelenmesi gereken önemli bir popülasyon olduğunu göstermektedir (3).

Yüzün sosyal etkileşimlerde en görünür beden bölgesi oluşu BDB'li kişilerin yüzle ilgili cerrahi girişimleri ve bu girişimler arasında da buruna yönelik estetik operasyonları daha fazla tercih etmelerini açıklayabilir (4). Bu durum, klinik açıdan olumsuz cerrahi sonuçlar ve problemler oluşturabilmektedir. BDB'li rinoplasti hastaları uygun olmayan ek girişimler talep edebilmekte, bu durum yasal sorunlara yol açabilmekte ve/veya bu olgular uzmanlara karşı çeşitli şekillerde şiddet davranışları sergileyebilmektedir (5, 6). Tüm bu potansiyel sorunların yanı sıra hastalar için de geçirilen operasyonların olumsuz psikolojik sonuçları olabilmektedir (5). Bununla beraber, BDB'li bireylerin klinik profilleri incelendiğinde başka psikopatolojilerin sıklıkla eşlik ettiği görülmektedir. Özellikle, kaygı bozuklukları ve depresyonun BDB'ye eşlik etmesi ilgili kişilerin BDB tanısı almasına ve uygun tedavi protokollerinin uygulanmasına engel olabilmektedir. Bu kişilere çoğunlukla altta yatan BDB gözden kaçırılarak sosyal kaygı bozukluğu, majör depresif bozukluk ve obsesif kompulsif bozukluk tanıları verilmektedir (7).

Komorbid psikopatolojilerin BDB tanısını maskeleyebilmesinin yanı sıra BDB'nin klinik görünümü üzerinde de olumsuz etkileri olabilmek-

tedir. Özellikle, BDB'nin kaygı ve depresyonla ilişkisi, gerek klinik gerekse klinik olmayan örneklemelerde yürütülen çalışmalarda öne çıkmakta ve olası etkileri incelenmektedir (7, 8). Örneğin, BDB'ye eşlik eden kaygı bozukluklarının bireylerin işlevselliğinin bozulmasında bir risk faktörü olduğu ve majör depresif bozukluk riskini artırdığı görülmüştür (9, 10). Kaygının, ayrıca, BDB'ye eşlik eden düşük yaşam kalitesi ve yüksek depresyon puanlarıyla ilişkili olduğu rapor edilmiştir (11). Söz konusu bulgular kozmetik cerrahi hastalarında da benzerlik göstermektedir. BDB tanılı kozmetik cerrahi hastalarında yüksek kaygı ve depresyon puanları kaydedilmiş ve bu puanlar arasında klinik olmayan karşılaştırma gruplarına kıyasla daha belirgin bir ilişki olduğu görülmüştür (4). BDB sıklığının oldukça yüksek olduğu rinoplasti hastalarında söz konusu sonuçların karışık olduğu bilinmektedir. BDB ile depresyon ve kaygı belirtileri arasındaki ilişkinin anlaşılması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (12).

BDB'ye eşlik eden depresyon ve kaygı belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesinde benlik saygısının rolünün aydınlatıcı olabileceği düşünülebilir. Daha önce utanç duygusunun BDB üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar (13) utanmanın beden imgesini aştığı ve benliği değersiz ya da kusurlu olarak nitelendirdiği durumlarda komorbid depresyon, intihar eğilimi ve işlevsellikte bozulmaların daha fazla görüldüğüne işaret etmektedir. Benzer bir durumun BDB, kaygı ve depresyon ilişkisini de açıklayabileceği dolayısıyla benlik saygısının söz konusu grupta görülen karmaşık komorbidite profilini açıklayabileceği düşünülebilir. Nitekim, yüksek BDB belirti şiddeti ile düşük benlik saygısı arasındaki ilişki BDB'li kişilerin sadece bedenlerini değil benliklerini de olumsuz bir biçimde değerlendirdiklerini göstermektedir. Dahası, BDB ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin sadece muhtemel depresyon belirtileriyle açıklanamayacağı görülmektedir (14). Klinik olmayan örneklemelerde yürütülen çalışmalar da yüksek BDB belirtileriyle yüksek kaygı/depresyon ve düşük benlik saygısı arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir (15, 16).

Bu çalışma, rinoplasti planlanan hastalar ve sağlıklı katılımcıların bulunduğu klinik olmayan kontrol grubundan oluşan bir örnekleme BDB ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkiyi benlik

Tablo 1. Rinoplasti ve kontrol gruplarının demografik profilleri: Ortalama (ss) / kişi sayısı (%)

		Rinoplasti (n=50)	Kontrol (n=42)	χ^2	df	p
	Yaş ^a	28.06(7.87) 18-54	28.10(7.24) 18-44	-	-	.99
Cinsiyet	Kadın	23 (%46)	18 (%43)	0.09	1	.84
	Erkek	27 (%54)	24 (%57)			
Eğitim düzeyi	İlk-/Ortaokul	11 (%22)	10 (%24)	0.17	2	.93
	Lise	15 (%30)	11 (%26)			
	Üniversite/üzeri	24 (%48)	21 (%50)			
Medeni durum ^b	Bekar (hiç evlenmemiş)	28 (%56)	26 (%62)	-	-	.88
	Evli	19 (%38)	14 (%33)			
	Boşanmış/ayrı	3 (%6)	2 (%5)			
İş durumu	Çalışıyor	33 (%66)	29 (%69)	0.10	1	.83
	Çalışmıyor	17 (%34)	13 (%31)			
Psikiyatrik tedavi öyküsü	Var	4 (%8)	8 (%19)	2.46	1	0.13
	Yok	46 (%92)	34 (%81)			

^at(90)=0.02, d=.01 (Bootstrapped t-test); ^bFisher's exact test

saygısı ve kaygı belirtileri aracılığıyla açıklayan bir modeli test etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın hipotezleri BDB belirtilerinin rinoplasti planlanan hastalarda sağlıklı katılımcılara kıyasla daha fazla olduğu ve BDB ile depresyon belirtileri arasındaki ilişkinin benlik saygısı ve kaygı belirtilerinin aracı rolüyle açıklanabileceği şeklindedir. Çalışma sonuçlarının rinoplasti hastalarının psikopatolojik profillerine yönelik tutarlı olmayan literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Benlik saygısının olası aracı rolü BDB ile beraber görülen depresyon ve kaygı belirtilerinin karmaşık ilişkisinin anlaşılmasında yardımcı ve söz konusu gruba yönelik tedavi yaklaşımlarında yol gösterici olabilir.

YÖNTEM

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Komisyonu tarafından incelenmiş ve onaylanmış olan çalışma kapsamında Şubat 2022 ve Şubat 2023 tarihleri arasında rinoplasti planlanan 50 hasta ile kontrol grubunda yer almak üzere 42 sağlıklı katılımcıya ulaşılmıştır. Rinoplasti grubu belirtilen tarihlerde Ankara Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kulak Burun Boğaz Hastalıkları polikliniğine rinoplasti ameliyatı olmak için müracaat etmiş ve çalışmaya katılmaya yazılı olarak gönüllü rıza göstermiş kişilerden oluşmaktadır. Rinoplasti grubu için dışlama kriterleri; septonazal deformite dışında kalan diğer patolojileri bulunan hastalar (nazal ve paranazal sinüs neoplazileri, paranazal sinüsle ilişkili diğer cerrahi endikasyonlar, burun tıkanıklığına neden olan nazofarenks patolojileri vb.) ile bilinen psikiyatrik ya da nörolojik bozuklukların bulunmasıdır. Sağlıklı kontrol grubu katılımcıları ise sosyal medya ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ile Ankara Sosyal

Bilimler Üniversitesi'nde yapılan duyurular sonucunda çalışmaya gönüllü katılım gösteren, nazal semptomu bulunmayan, daha önce rinoplasti ya da benzeri estetik cerrahi geçirmeyen ve bilinen bir psikiyatrik ya da nörolojik bozukluğu bulunmayan kişilerden oluşmuştur. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Ölçekler

Tüm katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan yaş, eğitim düzeyi, iş durumu, medeni durum ve psikiyatrik öykü gibi bilgilerin sorulduğu demografik bilgi formu verilmiştir. BDB belirtilerinin ölçülmesinde Yale-Brown Obsesif Kompulsif Ölçeğinin Beden Dismorfik Bozukluğu Modifikasyonu (YBOKB-BDB) uygulanmıştır (17, 18). 12 maddeden oluşan ve yarı-yapılandırılmış yapıdaki YBOKB-BDB, BDB belirtilerinin 0 ve 4 arasında değerlendirildiği Likert tipi bir ölçektir. Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması sonuçlarına göre ölçek yüksek geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahiptir (18). Katılımcıların kaygı ve depresyon belirtilerinin ölçülmesi için ise Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (HAD) kullanılmıştır (19,20). İyi/çok iyi düzeyde Türkçe geçerlik ve güvenirliğe sahip ölçeğin alanyazında gerek klinik gerekse klinik olmayan örneklerde kaygı ve depresyon belirtilerinin ölçülmesinde kullanıldığı bilinmektedir. Yedişer madde olarak yer alan kaygı ve depresyon belirtilerine yönelik sorular 4'lü Likert tipi seçeneklerle değerlendirilmektedir. Benlik saygısının ölçülmesinde ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin (RBSÖ) ilk on sorusundan oluşan ve 3'lü Likert tipi puanlamaya sahip Benlik Saygısı alt ölçeği kullanılmıştır (21,22). Alanyazında uzun

Tablo 2. Rinoplasti ve kontrol gruplarının BDB (YBOKB-BDB), kaygı ve depresyon (HAD), benlik saygısı (RBSÖ), ve öznel burun görünüşü değerlendirme puanları: Ortalama (ss) / kişi sayısı (%)

	Rinoplasti (n=50)	Kontrol (n=42)	t	df	p	d
BDB	14.64 (8.54)	9.38 (7.10)	-3.18	90	.002**	.67
Kaygı	7.44 (4.19)	7.33 (3.71)	-0.13	90	.90	.03
Depresyon ^a	5.90 (3.27)	5.48 (3.61)	-0.59	90	.58	.12
Benlik saygısı ^{a,b}	0.99 (0.69)	1.08 (0.74)	0.61	90	.54	.13
Öznel burun görünüşü değerlendirmesi ^c	3.18 (1.49)	4.45 (1.69)	3.84	90	<.001	.80

^a Bootstrapped t-test; ^b Yüksek puan=düşük benlik saygısı

zamandır benlik saygısının ölçülmesinde kullanılan RBSÖ'nün, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ilgili değerlerin iyi düzeyde olduğu rapor edilmiştir (21). Katılımcılar, ayrıca, kendi burunlarını değerlendirmelerine olanak sağlayan 0 (çok çirkin) ve 7 (çok güzel) arasında derecelenen tek soruluk öznel bir burun görünüşü değerlendirmesinde bulunmuşlardır.

İstatistiksel analizler

Verilerin analizinde SPSS 25 programı ve PROCESS Macro eklentisi kullanılmıştır. Rinoplasti ve kontrol gruplarındaki katılımcıların demografik bilgileri ile benlik saygısı, kaygı ve depresyon puanları Chi square/Fisher's Exact test ve t-test (Parametrik olmayan durumlarda Bootstrap uygulanarak) ile karşılaştırılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson's r veya Spearman's rho değerleri kullanılmıştır. BDB ve depresyon arasındaki ilişkide benlik saygısı ve kaygı puanlarının aracı rolünü test etmek için Hayes'in 6 numaralı modeli uygulanmıştır.

BULGULAR

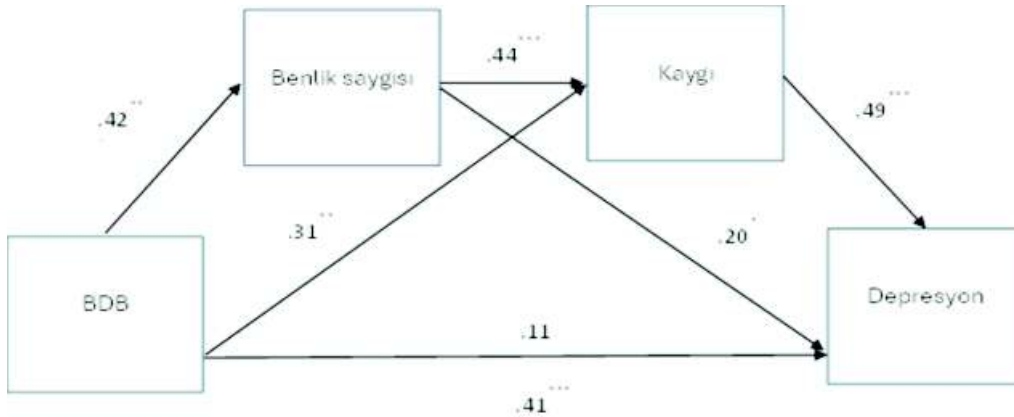
Rinoplasti ve kontrol grubu arasında demografik özellikler açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır

(Tablo 1).

Rinoplasti grubunun YBOKB-BDB puanlarının kontrol grubundan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir (p=.002). Beklenen şekilde rinoplasti grubu burunlarını kontrol grubuna kıyasla öznel olarak daha çirkin bulmaktadır (p<.001). Çalışma gruplarının HAD ile değerlendirilen kaygı (p=.90), depresyon (p=.58) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği-Benlik saygısı altölçeği ile değerlendirilen benlik saygısı (p=.54) puanları arasındaysa anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 2).

Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde hem rinoplasti hem kontrol grubunda BDB, kaygı, depresyon ve benlik değeri puanları arasında anlamlı korelasyon değerleri tespit edilmiştir (Tablo 3). Buna göre, her iki grupta da yüksek BDB belirti düzeyleri yüksek kaygı ve depresyon puanları ile düşük benlik saygısıyla ilişkili görünmektedir.

BDB ve depresyon puanları arasındaki ilişki üzerinde benlik saygısı ve kaygı düzeyinin aracı rolünün incelendiği mediyasyon modeli çalışma grubundan bağımsız olarak anlamlı bulunmuştur

Şekil 1. BDB (YBOKB-BDB) ile depresyon (HAD) belirtileri arasındaki ilişkide benlik saygısı (RBSÖ) ve kaygı (HAD) belirtilerinin aracı rolünü açıklayan model için standardize edilmiş regresyon katsayıları. *p<.05, **p<.01, ***p<.001.

Tablo 3. Rinoplasti ve kontrol gruplarının BDB (YBOKB-BDB), kaygı ve depresyon (HAD), ve benlik saygısı (RBSÖ) puanları arasındaki korelasyonlar: Pearson's r / Spearman's rho

		BDB	Kaygı	Depresyon	Benlik saygısı ^a
		Rinoplasti Kontrol	Rinoplasti Kontrol	Rinoplasti Kontrol	Rinoplasti Kontrol
BDB	Rinoplasti		.44**	.28*	.36 ^{ab}
	Kontrol		.56***	.49** ^b	.37 ^{ab}
Kaygı	Rinoplasti			.58***	.40** ^b
	Kontrol			.67*** ^b	.62*** ^b
Depresyon	Rinoplasti				.42** ^b
	Kontrol				.50*** ^b
Benlik saygısı ^a	Rinoplasti				
	Kontrol				

^aYüksek puan=düşük benlik saygısı; ^bSpearman's rho.

(F(4,87)=8.69, p<.001, R2=.47). Modeldeki tüm değişkenler beklenen şekilde anlamlı olarak ilişkilidir (Şekil 1). Ancak, BDB ve depresyon belirtileri arasında aracı değişkenlerin etkisi kontrol edilmediğinde tespit edilen anlamlı ilişkinin (t(89)=4.29, p<.001), sırasıyla benlik değeri ve kaygı puanlarının aracı rolü ile anlamsız hale geldiği görülmektedir (t(87)=1.11, p=.27). Sonuçlar, BDB belirtileriyle ilişkili olarak düşük benlik saygısının yüksek kaygı belirtileriyle ve dolayısıyla yüksek depresif özelliklerle ilişkili olabileceğini göstermektedir (Şekil 1).

TARTIŞMA

Bu çalışma, BDB ile depresyon belirtileri arasındaki ilişkinin benlik saygısı ve kaygı belirtilerinin aracı rolüyle açıklanabileceğine dair anlamlı sonuçlar sunmaktadır. Söz konusu sonuçlar, BDB belirtileri ile depresyon arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olmanın yanı sıra BDB ile sıklıkla beraber görülen kaygı belirtilerinin bu kişilerdeki bedeninin ötesinde bir benlik değersizliği deneyimiyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Sonuçlar beklenen şekilde rinoplasti hastalarında kontrol grubuna kıyasla daha yüksek düzeyde BDB belirtilerinin görüldüğünü doğrulamaktadır. Alanyazında görülen rinoplasti hastalarındaki kaygı ve depresyon bulgularına yönelik tutarsız sonuçların olası BDB belirtilerinin etkisiyle ilişkili olabileceği yakın zamanlı bir sistematik derleme çalışmasında önerilmiştir (12). Bu öneri sunulan çalışma sonuçlarıyla da desteklenmektedir. Özellikle rinoplasti hastalarında mevcut olması yüksek ihtimal gösteren BDB belirtilerinin bedenle

ilgili özgüven kaybının yanı sıra düşük benlik değeri aracılığıyla kaygı ve depresyon belirtileriyle olan ilişkisi bu gruptaki psikiyatrik klinik profilin anlaşılmasını kolaylaştırabilir.

Çalışma bulguları daha önce utanç duygusunun BDB ile depresyon, intihar riski ve işlevsellik arasındaki ilişkilerde aracı rolünün incelendiği Weingarden ve arkadaşlarının (13) araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır. Söz konusu çalışmada araştırmacılar, bedene yönelik bir utanç duygusunun ise BDB ile beraber görülen olumsuz birtakım psikososyal çıktılarla daha yüksek derecede ilişkili olabileceğini önermiştir. Bu derece genellenmiş bir utanç duygusuyla ilişkili olabileceği ve böylelikle kaygı ve depresyon gibi BDB'ye sıklıkla eşlik eden komorbidite tablosunu açıklayabileceği düşünülebilir. Nitekim, bu çalışmada önerilen model, BDB belirtilerine eşlik eden düşük benlik saygısının daha yüksek kaygı ve beraberinde depresif belirtilerin görülebildiği bir ilişki mekanizmasını desteklemektedir. Böylece bulgular, depresyonun yanı sıra kaygı bozukluklarının da bahsi geçen bedeninin ötesine taşan bir değersizlik şemasının aracılık ettiği ilişkideki yerine dair önemli çıkarımlara işaret etmektedir.

BDB ile sıklıkla beraber görülen kaygı ve depresyon gibi komorbid psikopatolojilerin ilişkisini anlamaya yardımcı bu modelin depresyonun kırılma modeliyi (vulnerability model) benzerlik gösterdiği görülebilir (23). Bu modele göre, herhangi bir sebeple kişilerde bulunan benliğin değersiz olduğuna dair inançlar depresif belirtilere yatkınlığı yordamaktadır. Orth ve Robins (23)

düşük benlik değeri ve depresyon ilişkisindeki olası aracı değişkenlerden kişiler arası ilişkilere yönelik olumsuz süreçlerin (sosyal kaçınma vb.) kırılabilirliğine dahil edilerek söz konusu modelin daha detaylı incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Tüm bu bulgu ve öneriler, bu çalışmanın dikkat çektiği BDB ile depresyon ilişkisine düşük benlik değeriyle birlikte aracılık eden kaygı belirtilerinin işleyiş mekanizmasına yönelik ileri çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Çalışma sonuçları klinik pratikte kullanılacak birtakım çıkarımlara da dikkat çekmektedir. Rinoplasti hastalarının BDB ve buna bağlı ek psikopatolojik belirtilere yatkınlığı, klinik protokollere psikiyatrik değerlendirmelerin dahil edilmesinin önemine işaret etmektedir. BDB grupları içerisinde düşük benlik saygısı tespit edilen kişiler için benlik değerini iyileştirmeye yönelik müdahalelerin klinik uygulamalara eklenmesi kaygı ve depresif belirtilerle mücadelede yardımcı olabilir (24). Özellikle, şefkat temelli uygulamalarla düşük benlik değerine sahip BDB'li bireylerin öznel değersizleştirmelerine yönelik inançlarıyla çalışmak komorbid görünüm ve işlevsellikleri üzerinde olumlu etkiler yaratabilir (6). Bu konuda yapılacak randomize kontrollü çalışmalara ihtiyaç vardır.

Önerilen modelin hem rinoplasti hem de kontrol grubunda geçerli olmasının birkaç sebebi olabilir. Örneğin, çalışmaya dahil edilen kontrol grubunun rinoplasti grubu ile BDB belirtileri hariç oldukça benzer gruplar olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, rinoplasti grubundaki katılımcılara herhangi bir psikiyatrik değerlendirmede bulunulmamıştır. Bir başka deyişle, BDB belirtileri anlamlı derecede daha yüksek olsa da rinoplasti grubundaki katılımcılar herhangi bir klinik tanı grubunu temsil etmemektedir. Bu durum, BDB ve depresyon ilişkisini açıklayan benlik saygısı ve kaygı belirtileri aracılı modelin genel olarak geçerli bir model olabileceğini düşündürmektedir. BDB, benlik saygısı ve depresyon ilişkisine yönelik klinik olmayan örneklemelerden gelen tutarlı sonuçların bu çıkarımı yüksek olasılıklı hale getirdiği görülmektedir (14). Gelecek çalışmalar gerek klinik gerekse klinik olmayan farklı örneklem gruplarında modeli test ederek geçerliliğinin kapsamına dair alanyazın katkısı sağlayabilirler.

Kesitsel desen, görece küçük ve psikopatoloji açısından klinik olmayan örneklemeye sahip olması çalışmanın kısıtlılıkları arasında sayılabilir. Gelecek

çalışmalar tercihen boylamsal desenlerle klinik tanı almış gruplar üzerinde sonuçların geçerliliğini test edebilirler. Ayrıca, literatürde işaret edilen diğer olası araçların (örn., utanç, 25) BDB ve depresyon ilişkisindeki rolü daha karmaşık modeller kullanılarak araştırılabilir. Çalışma sonuçları, ayrıca, BDB gruplarında benzer modellerle açıklanabilirliğini düşündüren depresyonla beraber ya da yanı sıra görülen intihar eğiliminin (26,27) ilerideki çalışmalar tarafından uygun büyüklük ve nitelikteki gruplarla incelenebileceğini düşündürmektedir. Konuyla ilgili daha önce yürütülen utanç çalışmalarının (11,13) işaret ettiği üzere BDB belirtileri ve eşlik eden genellenmiş öz-değersizlik algısının sosyal ilişki ve aktivitelerden kaçınma aracılığıyla depresif belirtilere yol açabileceği teorisi modele dahil edilen kaygı belirtilerinin daha özele indirgenerek sosyal kaygı belirtileriyle açıklanıp açıklanamayacağını düşündürmektedir. Yaş ve cinsiyet gibi demografik özelliklerin olası etkileri de özelleştirilmiş model ve desenlerle test edilerek ilgili modelin geçerliliğinin sınanmasına katkı sağlayabilir. Özellikle yaş ve beraberinde gelen psikososyal etkenlerin araştırılması için boylamsal desenlerin oldukça uygun olacağı düşünülebilir. Alanyazında özellikle BDB belirtileri ve benlik saygısına yönelik boylamsal çalışmalara duyulan ihtiyaç dikkat çekmektedir. Bu tür çalışmaların diğer olası faktörleri de dahil ederek alana oldukça büyük katkı sağlayacak modelleri test etmelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, rinoplasti hastaları gibi riskli gruplarda BDB belirtileriyle beraber görülebilen depresyon ve kaygı belirtilerinin anlaşılması klinik pratikteki olası problemlerle baş etmede faydalı olmanın yanı sıra verimli tedavi protokollerinin geliştirilip uygulanması açısından değerlidir. BDB belirtilerinin yüksek olduğu gruplarda kişilerin bedenden benliğe yayılmış bir değersizlik algısıyla yüksek kaygıya ve nihayetinde depresyon gibi yaşam kalitesi ve işlevselliği oldukça olumsuz etkileyen komorbid psikopatolojilere yatkınlığı söz konusu bulguların dikkatle değerlendirilip gündeme alınmasının önemini ortaya koymaktadır.

Yazışma Adresi: Dr. Öğr. Üyesi, Esra Zıvralı Yarar, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye
esra.yarar@asbu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th. Washington, DC: American Psychiatric Association, 2013.
2. Krebs G, Fernández de la Cruz L, Mataix-Cols D. Recent advances in understanding and managing body dysmorphic disorder. *BMJ Ment Health* 2017; 20: 71-75. doi: 10.1136/eb-2017-102702.
3. Veale D, Gledhill LJ, Christodoulou P, Hodsoll J. Body dysmorphic disorder in different settings: A systematic review and estimated weighted prevalence. *Body Image* 2016; 18: 168-186. doi: 10.1016/j.bodyim.2016.07.003.
4. Dey JK, Ishii M, Phillis M, Byrne PJ, Boahene KD, Ishii LE. Body dysmorphic disorder in a facial plastic and reconstructive surgery clinic: measuring prevalence, assessing comorbidities, and validating a feasible screening instrument. *JAMA Facial Plastic Surgery* 2015; 17(2): 137-143. doi: 10.1001/jamafacial.2014.1492
5. Honigman RJ, Phillips KA, Castle DJ. A review of psychosocial outcomes for patients seeking cosmetic surgery. *Plastic and Reconstructive Surgery* 2004; 113(4): 1229-1237. doi: 10.1097/01.PRS.0000110214.88868.CA
6. Veale D, Gilbert P. Body dysmorphic disorder: The functional and evolutionary context in phenomenology and a compassionate mind. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders* 2014; 3(2): 150-160. doi: 10.1016/j.jocrd.2013.11.005
7. Phillips KA. Body dysmorphic disorder: recognizing and treating imagined ugliness. *World Psychiatry* 2004; 3(1): 12-17.
8. Hakim RF, Alrahmani DA, Ahmed DM, Alharthi NA, Fida AR, Al-Raddadi RM. Association of body dysmorphic disorder with anxiety, depression, and stress among university students. *Journal of Taibah University Medical Sciences* 2021; 16(5): 689-694. doi: 10.1016/j.jtumed.2021.05.008
9. Marques L, LeBlanc N, Robinaugh D, Weingarden H, Keshaviah A, Wilhelm S. Correlates of quality of life and functional disability in individuals with body dysmorphic disorder. *Psychosomatics* 2011; 52(3): 245-254. doi: 10.1016/j.psym.2010.12.015
10. Phillips KA. Suicidality in body dysmorphic disorder. *Primary Psychiatry* 2007; 14(12): 58-66.
11. Weingarden H, Renshaw KD, Wilhelm S, Tangney JP, DiMauro J. Anxiety and shame as risk factors for depression, suicidality, and functional impairment in body dysmorphic disorder and obsessive compulsive disorder. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 2016; 204(11): 832-839. doi: 10.1097/NMD.0000000000000498
12. Zıvrallı Yazar E. Kozmetik Rinoplastide Psikolojik Süreçler: Sistematik Derleme. *Türkiye Klinikleri. Tıp Bilimleri Dergisi* 2021; 41(1): 95-106. doi: 10.5336/medsci.2020-80566
13. Weingarden H, Renshaw KD, Davidson E, Wilhelm S. Relative relationships of general shame and body shame with body dysmorphic phenomenology and psychosocial outcomes. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders* 2017; 14: 1-6. doi: 10.1016/j.jocrd.2017.04.003
14. Kuck N, Cafitz L, Bürkner PC, Hoppen L, Wilhelm S, Buhlmann U. Body dysmorphic disorder and self-esteem: a meta-analysis. *BMC Psychiatry* 2021; 21(1): 310. doi: 10.1186/s12888-021-03185-3
15. Cerea S, Bottesi G, Grisham JR, Ghisi M. Body dysmorphic disorder and its associated psychological and psychopathological features in an Italian community sample. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice* 2018; 22(3): 206-214. doi: 10.1080/13651501.2017.1393545
16. Schmidt J, Martin A. Appearance teasing and mental health: Gender differences and mediation effects of appearance-based rejection sensitivity and dysmorphic concerns. *Frontiers in Psychology* 2019; 10: 579. doi: 10.3389/fpsyg.2019.00579
17. Phillips KA, Hollander E, Rasmussen SA, Aronowitz BR. A severity rating scale for body dysmorphic disorder: development, reliability, and validity of a modified version of the Yale-Brown Obsessive Compulsive Scale. *Psychopharmacol Bull* 1997; 33: 17-22.
18. Yücesoy T, Şeker ED, Karakaş M, Ertürk Zararsız G, Şahbaz ÇD. The Validation and Reliability Study of Turkish Versions of Yale-Brown Obsessive Compulsive Scale Modified for Body Dysmorphic Disorder and Body Image Disturbance Questionnaire. *Bezmialem Science* 2022; 10(3): 274-280. doi: 10.14235/bas.galenos.2021.5937
19. Aydemir O, Güvenir T, Küey L, Kültür S. Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi* 1997; 8: 280-287.
20. Zigmond AS, Snaith RP. The hospital anxiety and depression scale. *Acta Psychiatrica Scandinavica* 1983; 67(6): 361-370. doi: 10.1111/j.1600-0447.1983.tb09716.x
21. Çuhadaroğlu F. Adolesanlarda Benlik Saygısı. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. 1986.
22. Rosenberg M. Society and the adolescent self-image. NJ: Princeton University Press, 1965.
23. Orth U, Robins RW. Understanding the link between low self-esteem and depression. *Current Directions in Psychological Science* 2013; 22(6): 455-460. doi: 10.1177/0963721413492763
24. Summers BJ, Aalbers G, Jones PJ, McNally RJ, Phillips KA, Wilhelm S. A network perspective on body dysmorphic disorder and major depressive disorder. *Journal of Affective Disorders* 2020; 262: 165-173. doi: 10.1016/j.jad.2019.11.011
25. Weingarden H, Renshaw KD. Associations of obsessive compulsive symptoms and beliefs with depression: Testing mediation by shame and guilt. *International Journal of Cognitive Therapy* 2014; 7(4): 305-319. doi: 10.1521/ijct_2014_07_01
26. Krebs G, de la Cruz LF, Rijdsdijk FV, Rautio D, Enander J, Rück C, Lichtenstein P, Lundström S, Larsson H, Eley TC, Mataix-Cols D. The association between body dysmorphic symptoms and suicidality among adolescents and young adults: a genetically informative study. *Psychological Medicine* 2022; 52(7): 1268-1276. doi: 10.1017/S0033291720002998
27. Snorrason I, Beard C, Christensen K, Björnsson AS, Björgvinsson T. Body dysmorphic disorder and major depressive episode have comorbidity-independent associations with suicidality in an acute psychiatric setting. *Journal of Affective Disorders* 2019; 259: 266-270. doi: 10.1016/j.jad.2019.08.059